

ABONAMENTUL

Pe un an . 24 Cor.
Pe jum. an . 12 "
Pe 1 lună . 2 "

Nrul de Duminecă
pe un an 4 Cor. — Pen-
tra România și America
10 Cor.

Nrul de zi pentru Ro-
mânia și străinătate pe
an 40 franci.

TRIBUNA

REDACTIA
și ADMINISTRATIJA
Deák Ferenc-utca 20.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Manuscripte nu se ina-
polază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Jertfiți pentru școli!

Știi carte, ai parte! Așa zice proverbul..

Tot atât de adevărat este, că partea cea mai mare a năcazurilor, durerilor și chiar a sărăciei ce îndură neamul românesc, este din pricină că nu știm carte. Dintre toate popoarele cari trăiesc cu noi alături, suntem cei din urmă. Nici douăzeci dintr'o sută de români nu știu carte. Chiar cei cari au umblat la școală, uită curând ceea ce au învățat. Și dacă e fapt, că în asemănare cu trecutul, cu starea de lucruri d'acum 20—30 ani am dat înainte, nu se poate însă tăgădui nici aceea, că propășirea e foarte încetată. Sunt și acum sate, în cari afară de preot și învățător nu prea s'ar găsi cine să știe citi și scrie. Carte ori vre-o foaie nici de mărturie n'ai găsi, ci mult dacă părintele are vre o pascălie iar învățătorul un călindar.

Rușinos, din cale afară.

Iar vinovați suntem cu toții.

Cei mai mari, de pela consistoare, pentru că n'au purtat destulă grijă, ci și unde poporul a ținut învățător, rod ca'n palmă. Un control mai de dai Doamne abia de câțiva ani se pomenește.. Poporul e vinovat pentru că nu-și trimite copiii la școală, ci mai bucuros se lasă amendat (globit).. Nu gândește, că ducând cu sine la lucru, toamna și primăvara, nu se folosește de copil nici pe a suta parte cât strică pentru vecie copilului rămas îndărăt dela școală.

Iar când vine la oraș, nu e român care să nu cheltuiască la biră, să cumpere însă o carte folositoare, puțini se gândesc.

Iată de ce noi suntem cei mai înapoiați, cei mai săraci și cei mai stricați dintre toate neamurile.. Mergeți Duminecele spre vre-o biserică neamțească și veți vedea tot satul acolo, dela copii și până la moșnegi cu ochelari, având fiecare în mână cartea cu rugăciuni.. Iar în birturi nu veți afla vre-un sas ori neamț.

Duceți-vă însă în biserica română. Veți afla pe preot, învățător și crâznic, câțiva copii, rău îmbrăcați, zgriburind, doi-trei bătrâni și vre-o babă două.. Birturile sunt însă pline chiar și în cel mai mic sat și ovreiu care a venit în sat cu fluieră, în 15—20 ajunge domnul satului!

Și un milion de nemți n'au din mijlocul lor la temniță atâția răufăcători, câți sunt dintr'un singur comitat românesc, că românul, nefericitul, pentru o vorbă legănată scoate cuțitul și omoară pe fratele său, mii de români se lasă însă batjocoriți și umiliți de câte o sdreanță de venetic din străini!

Dacă n'am avea și sate unde propășim văzând cu ochii, ar trebui să desnădăjduim ori să nu ieșim, de rușine, în lume, între străinii cari cu drept cuvânt ne desprețuesc și rād de noi.

Până acum tot am dus-o cum am dus-o cu școlile. Bune, rele, le-am avut ș'am fost stăpâni peste ele. Legea cea nouă, alui Apponyi, ne ia însă tot din mâni, dacă nu vom avea destulă dragoste pentru a ști

jertfi, a face învățătorilor plata cerută de lege și a înzestră școala cu toate cele trebuincioase.

Consistoarele noastre au luat măsuri în privința asta. Dar nu e vlădic nici consistor, care să poată născoci mijlocul de a susține școlile, fără ajutorul și duhul de jertfă al credincioșilor.. Sfaturile cele mai bune, căile cele mai drepte și mai luminoase prețuesc numai întru cât sunt înțelese, primite și urmate.

Unde în comune este bunăînțelegere, unde sătenii sunt zi de zi încălziți de pilele bune ale preoților și învățătorilor, acolo poporul jertfește bucuros pentru școli. Am avut bucuria să primim, în privința asta, știri bune din mai multe comune fruntașe.. Unde preotul și învățătorul trăiesc rău între dânșii, unde învățătorii nu dovedesc nici un spor, acolo, bine înțeles, merg greu lucrurile. Poporul departe de a se simți îndemnat la noi jertfe, ci dimpotrivă, se bucură dacă scapă de un învățător care-i este pacoste în sat și d'o școală, ale cărei binefaceri nici măcar nu le zărește.

Ceeace nu trebuie să ne mire, fiind foarte firesc.

Trebuie să ne îndemne, dimpotrivă, să deșteptăm în popor dragostea pentru școală și atunci se va aduce și — jertfa. Dau când știu că iau ceva în schimb, când văd că școala face minuni și învățătorul este mândrie a satului.. Când pe învățător îl văd că întoarce preotului spatele, când dela școală nu mă aleg decât cu birul plătit, nu văd de ce aș da banul din urmă pentru a face

FOIȚA ORIGINALĂ A «TRIBUNEI».

Limir-Impărat.

Poveste de Ioan Slavici.

(Urmare și fine).

Ea se duse apoi, luă un țest de broască, îl curăți bine, și începă să adune în el alifia până ce nu-l umplu. Când veni însă rândul să se frece, ea făcu precum îi zise șerpoiul: dădea pe deasupra alifiei cași când ar fi luând din ea, dar făcea par'că-i eră greu mirosul și se ținea de nas cu mâna stângă, iar pe subt ea scuipă pe deget, apoi se frecă.

Așa s'a frecat și la ochi, și la tâmple, și la crucea pieptului și în palme, iar bunica lelelor nu se îndoiă, că cu alifie s'a frecat.

»To pe ea — pușorilor, dragilor!« — strigă dar cu toată răutatea ei și bårdăganiile toate și toate jigăniile deteră năvală asupra Liei, ca într'o clipă s'o facă miș-fărămiș, încât numai oase albe să se alege de ea.

Lia însă se scutură odată, răsturnă cazanul de pe pirostria și pe aci îi fu drumul — cu țestul plin de alifie.

»In ceas bun să fie!« — strigă șerpoiul, care îi leși peste puțin în cale. — »Cum ai pornit-o, așa s'o și scoți la capăt. — Acum scuipă încă odată pe deget, ia cu el alifie și freacă-mă în frunte, la ochi și la crucea pieptului.

Lia făcu precum i-se zise și șarpele se sbătu puțin, se dete odată peste cap și se făcu armăsar cu nări umflate și cu ochi focoși.

»Eu sunt armăsarul lui Limir-Impărat, — îi

zise, — pe care nimeni afară de dânsul nu l-a încălecat. — Incalecă-mă și ține-te bine, că am să te duc cum nici pe el nu l-am mai dus.«

Lia a încălecat, ș'apoi a pierdut vederile în repeziunea goanei, în care a fost dusă și dusă mereu — într'o răsuflare până la turma păziă de câinii cu picioarele pline de spini.

Aici armăsarul se opri.

»Uite! vezi oile acelea!? — grăi armăsarul. — Sunt tot fete, care au făcut ca tine încercarea de a-l scăpa pe Limir-Impărat și-au fost vrăjite de lele, iar câinii sunt tot feți frumoși, care duși de dorul lor, au răsbit până la mama lelelor, ca să le scape pe fete, și-au căzut în urgie. — Descalce și dute de le freacă, și-i freacă cum știi, cu alifie, dar bagă de samă, ca să nu ți-se prindă alifia de deget.«

Lia făcu precum i-s'a zis, și una câte una oile se scuturară, se deteră peste cap și se făcură fete care de care mai frumoasă, încât tot să stai și să te uiți la ele.

Armăsarul necheză odată, și din largimile câmpiei veniră în goană mare cai frumoși, pentru fiecare fată câte unul, iar, dupăce încălecară, fetele se pomeniră gătite în haine scumpe și frumoase cum li-se cuvine călărind pe asemenea cai.

Lia, văzându-le atât de frumoase și atât de frumos gătite, eră cuprinsă de ciudă și i părea rău, că le-o făcut bine, dat tot îi frecă și pe câni, care se scuturară și ei, se deteră peste cap și se făcură feți frumoși, care mai de care mai voinic.

Armăsarul iar necheză și iar veniră cai frumoși, pentru fiecare câte unul, și voinicii, încălecând, se pomeniră și ei îmbrăcați în haine scumpe și frumoase.

»Dar acela cine sunt și de ce dorm când ar trebui să steie treji și să poarte grijă de turmă? — întrebă Lia arătând asupra păcurarilor.

»Așa li-e rostul, — grăi armăsarul. — Sunt sfetnicii lui Limir-Impărat, care prin momelile lor și-au amețit stăpânul și i-au umplut capul de fumuri. — Haid să mergem mai departe.«

Lia încălecă și abia acum își dete seamă că ea însăși e gătită în haine încă mai frumoase și mai scumpe decât ale celorlalte fete și împodobită tot cu aur și cu pietre scumpe. Pe când însă ceialalți vorbiau și râdeau în voie bună, ea se ținea țeapănă, rece și mândră în scări, era posomorită și înfumurată par'că n'ar fi nimeni vrednic să stea alături cu dânsa, nici să simtă mirosul alifiei ce mai rămăsese în țestul, pe care îl ducea cu multă grijă în mâna ei stângă.

Mult ar fi voit, Doamne, să se vadă în oglindă și rău era mahnită, că era pustiu împrejurul ei și nu se adună de nicăiri lume ca s'o vadă și să stea uimită.

Mare-i fu dar bucuria când, așa cum mergeau în jocul cailor, li-se ivi în preajma vederii un sat. Peste puțin însă ea zări mai la o margine și coliba, în care crescuse și din care plecaseră în lume, și i veni să-și schimbe drumul. Li era greu afară din cale să-și vadă sărăcia și să deie ochi cu mama ei cea îmbrăcată în zdrențe înodate.

»Ei! — grăi însă prinzând inimă. — Ce-mi pasă!? — Ei tot nu știu nimic, nimeni n'o să mă cunoască, iar eu fac ca și când n'aș fi știind nimic.

Așa a și fost.

A mers iute vestea, că vine o împărăteasă cu

mai domn pe celce neamului nu-i este slugitor credincios!

Atârnă deci totul dela — învățători. Mână în mână cu preoții, vremea cât mai este până la 1 Iulie 1910, când intră în viață legea lui Apponyi, s'o folosească luminând și încălzind poporul. Să meargă pela casele sătenilor, Dumineca să țină sfat cu ei, pe copii să-i învețe nu numai ce se cuprinde în program, ci și înafară de școală să lucreze: să înființeze coruri, să pună la cale joc de teatru, concerte, adulților să le aboneze foi și cărți folositoare și mai presus de toate, se înțelege, examenele să fie adevărate sărbători, să se convingă chiar cel mai încăpăținat sătean că viața e școală, că învățătorul e apostol!

Se vor încălzi atunci inimile și unde nu mai se poate, sătenii noștri vor da bucuroși pentru susținerea școlii... Se vor scula mai de dimineață și se vor culca mai târziu, lucrând mai mult să ajungă și pentru școală, pentru fericirea copiilor lor și a neamului întreg.

Mai mult ca ori și când, învățătorii au ajuns să hotărască asupra soartei neamului. De am fi de douăori atâția cărturari câți suntem, noi nici atunci n'am ajunge să putem vorbi tuturor sătenilor... Învățătorii trăiesc însă în mijlocul lor, și nu-i chip să aibă cineva darul vorbirii în așa măsură, încât să dreagă ce un învățător slab strică prin faptele sale, și iarăși: nu e trebuință de vorbe unde hotărască — faptele și pildele bune.

Nu le cere nimeni învățătorilor să se avânte în lupte politice, cari să le primejduiască slujba și școală, dar le cerem un lucru: să fie adevărați dascăli ai neamului, îndemnând la virtute poporul și certând cu bunătate pe cei păcătoși. În felul acesta, cu popor știutor de carte și inimos, satul întreg își va cunoaște datorințele către neam, și nu ni-se va mai da prilej să punem la răvaș atâtea fapte rușinoase ce se petrec la toate alegerile.

Iar iubiții noștri frați de pe sate să cu-

prindă lucrurile așa, că înzecit și însutit vor fi răsplătiți pentru jertfa ce-o aduc școlii având învățător bun care să lumineze mintea copiilor lor și să-i crească în frica lui Dumnezeu, virtuți, cari de nu se vor sălășlui mai cu dinadinsul în satele noastre, perim fără urme în mijlocul valurilor ce ne înconjoară.

Impotriva unguirilor se pregătește la Viena o adunare de protestare cum n'a fost de mult. Adunarea au convocat-o studenții universitari. După știrile ce am primit azi, adunarea se va ține Luni în 9 Decembrie și mișcării pornite de studenții cehi și români i-s'au alăturat acum și studenții slovaci, sârbi, ruteni și croați.

Eötvös despre dreptatea ungurească.

Ne plângem — cu drept cuvânt, credem noi — adesea împotriva chipului cum procurorii ne prigonesc.

Câte odată ajung să se plângă și unguirii. Astfel vestitul avocat și deputat Eötvös Károly, apărând mai alaltăieri la judecătoria din Budapesta pe Heltai (care a fost osândit la 2 săptămâni închisoare pentru că a zis despre Polónyi că a luat mită) a zis în vorbirea sa de apărare următoarele:

»...Dar pe vremea mea, când eram procuror, aveam o deosebită grijă să dovedim lucrurile, așa că apărătorii nu aveau niciodată prilejul să ceară întreprinderea procedurii de dovedire. Atunci țara noastră nu era numită stat de drept, dar domnea dreptatea; azi se zice țării stat de drept, dar domnește politica! N'aș fi azi procuror nici dacă altfel ar trebui să cerșesc. Mai bine să mor de foame decât să doresc pâinea unei slujbe în care convingerea și propunerea mea să o subordonez voinții și poruncii altora.

»Lucrul de căpetenie este a se căuta adevărul; așa zice și legea. Dl procuror însă cum vorbește? El zice: Poftește și dovedește, — dar eu nu permit asta!

Și mai la vale:

»Astfel de lucruri nu se întâmplă nici în pustul Arabiei nici în Sahara...

Dacă să plânga astfel Eötvös într'un proces ordinar, ce să zicem noi, în procesele politice?

Răspuns la mesagiul.

Iată textul proiectului de răspuns la mesagiul redactat de către dl Djuvara, raportorul comisiei Camerei.

Sire,

Adunarea deputaților a fost fericită să vadă deschizându-se cea dintâi sesiune ordinară a acestei legistaturi, sub ochii Majestății voastre, — mulțumind lui Dumnezeu că a dăruit regelui iubit și venerat, sănătate deplină și desăvârșită putere de muncă, în împrejurările grele prin care trece astăzi scumpa noastră țară.

Mișcările agrare cari au turburat în primăvara trecută liniștitul mers al dezvoltării noastre naționale, au fost din fericire repede potolite, contribuind la aceasta, cu deosebire, cuvintele pline de patriotică înțelepciune cuprinse în manifestul pe care guvernul regal, în numele Majestății Voastre, l-a adresat Țării.

Reprezentanții națiunii au văzut cu o vie satisfacțiune că guvernul Majestății Voastre, următor cuvântului dat, a pregătit proiecte de legi menite să statornicească raporturi economice mai drepte între deosebitele straturi ale poporului nostru, căci numai cu chipul acesta se va asigura temeinica propășire a țării.

Adânc pătrunși de înalta misiune ce națiunea ne-a încredințat, — și de a cărei sinceră îndeplinire atârnă viitorul Patriei noastre, — vom munci fără preget pentru realizarea operei de reforme întreprinsă, și vom da guvernului Majestății Voastre cel mai călduros și neșovăitor sprijin.

Sire,

Adunarea deputaților a primit cu cea mai viue mulțumire asigurarea că raporturile noastre internaționale sunt dintre cele mai bune, și că, îndeosebi, relațiunile ce avem cu toți vecinii noștri sunt cât se poate de cordiale.

Se întărește astfel credința tuturor că, în ori ce împrejurare, România dă netăgăduite dovezi că este un element de ordine și de progres.

Imbunătățirile introduse de a doua Conferință de pace dela Haga, în Convențiunea dela 1899, cu privire la regularea pacifică a conflictelor internaționale, au realizat un însemnat progres, înlesnind aplicarea arbitragiului facultativ și ușurând astfel rezolvirea conflictelor internaționale.

Sire,

Criza economică și monetară care bântue pretutindeni, ne va găsi nestrămutați în principiul de dreaptă cumpănire bugetară, pe care am căutat să-l aplicăm întotdeauna, ferind astfel finan-

curtenii ei, ca să-i ducă lui Limir-Împărat daruri neprețuite, și multă lume li-s'a adunat în cale ca să-i vadă.

Era și văduva cea săracă, mama Liei acolo și cum văzu din depărtare alaiul, își aduse aminte, că așa și visa dânsa fata.

»Lio, fata mea, Lio! — strigă ea după ce alaiul se apropie.

Lia însă se ținea țapănă, rece și mândră în scări și trecu posomorâtă și înfumurată înainte par'c'ar fi fost din altă lume.

»Nu-i Lia, fata mea, — grăi văduva intristată. — Și totuși par'c'ar fi aidoma ca. — Ce s'o fi ales de Lia mea!?

Așa au trecut prin sate și prin orașe multe, mereu prin mijlocul mulțimei uimite, și Lia se simțea din ce în ce mai nemângăiată, că toți o vedeau, dar ea însăși nu putea să se vadă pe sine.

A mers în cele din urmă vestea până la Limir Împărat, care-și petrecea zilele în marele lui palat, încunjurat de sfetnici și de slugi fără de număr, dar singur în mijlocul lor, tot tinăr și frumos, dar mereu posomorât.

»Doar o da Dumnezeu! — ziceau supușii lui când o vedeau pe Lia atât de frumoasă și cu alaiu atât de strălucit. Mult ar fi dorit să-l

știe și pe el om cu rost la casa lui, și păreche mai potrivită nu puteau să și închipuiască.

Limir-Împărat mai zimbăia, par'că și el din când în când și o aștepta cu oare-care nerăbdare. Când a aflat însă, că ea e mândră și se ține țapănă în scări, el a început să și încrețească sprâncenele și să dea porunci, ca să i-se adune oastea.

»Nu cumva!? — își zicea. — N'ar voi cumva să se sămuiască cu mine!?

Asta ar fi voit el s'o vadă!

Când curtenii l-au vestit, înfășărit, că Lia a sosit cu alaiul ei, Limir s'a gătit în cele mai strălucite podoabe și a poruncit să i-se adune curtenii în sala cea mare, unde-și avea tronul făcut din aur și așezat la înălțimea de șaptezeci și șapte de trepte.

După ce el urcă cele șaptezeci și șapte de trepte, se așeză în tron și luă schiptrul în mână sfetnicii și curtenii își plecară capetele și îngenuchiară pe trepte fiecare după rangul lui, cei mai umiliți și mai vrednici mai sus și mai aproape de stăpân, iar cei mai îndoielnici ceva mai jos și mai departe de el.

Așa-l găsi Lia când intră cu alaiul ei în sală și cât dăte cu ochii de el, îl și cunoscă și fu gata să-i aducă aminte cele petrecute în coliba lelelor.

La dreapta tronului era însă o oglindă mare și la stânga alta, și Lia rămase, când se văzu în oglindă, într'un fel de aiurare; nu mai vedea acum nici sală, nici curteni, nici tronul cu cele șaptezeci de trepte, ci, uimită de frumuseța ei, se simțea cu trei palme mai înaltă și-și ridica cu atâta mândrie capul, încât toți începură să tremure în fața ei.

Limir-Împărat își aduse aminte de ea și nu-și mai putu stăpâni firea.

»M'a întrecut, m'a răpus, m'a dat gata! — își zise el și coborî printre curtenii săi umiliți cele șaptezeci și șapte de trepte, ca să meargă la ea și să i-se închine ca ori-și-care muritor.

»Lie, — îi zise — par'că ne-am mai văzut, — și plecându-se îi întinse mâna.

Lia înghiți un nod: îi era peste putință să facă mărturisirea, că dânsa e ceace umbla odată desculță și în cămășuță curată.

»Ți-se va fi părând, — îi răspunse dar îi întinse și ea mâna — așa mai din depărtare.

El îi ținu câteva timp mâna, dar nu mai simțea fiorii, pe cari îi simțise, nu se desmorțea, nu i-se încălzea sângele în vine.

»Da, mi-s'a părut numai! — Alta era și astfel în toată firea ei aceea, pe care o știu, — grăi posomorât și se întoarce, ca să urce cele șaptezeci și șapte de trepte, să șadă în tron și să iee

Cine suferă?

De stomac, de constipație, de lipsă de poftă de mâncare?

Acela să facă experiență cu apa amară naturală HORGONY recomandată de mai multe sute de medici. Înainte de dejun dacă se ia o jumătate de pahar din apa amară HORGONY după una până la două ore își face efectul dorit, și revine pofta de mâncare și starea bună generală. — Apa naturală HORGONY nu are gust rău și nu provoacă nici un gust neplăcut. Se poate căpăta în toate prăvăliile cu ape minerale, în băcăni și farmacii. La târgulă să se ceară lămurit apa amară naturală HORGONY.

Proprietari: Loser János, Budapest.

tele statului de împovărarea lor cu cheltuieli prea însemnate.

Vom cerceta cu deosebită luare aminte legile financiare ce se vor aduce desbaterilor noastre, legile menite a da o îndrumare practică învățământului public, precum și măsurile de ușurare a daunelor suferite de agricultori în primăvara trecută.

Adunarea deputaților a fost în totdeauna mândră de progresele neîncetate realizate de armata noastră, care și-a asigurat recunoștința întregii țări, dovedind în toate împrejurările că știe să-și îndeplinească datoria. Suntem gata a da și acum tot sprijinul nostru proiectelor de reorganizare și de întărirea armatei.

Sire,

Adunarea deputaților, în aceste minute istorice ale dezvoltării noastre naționale, pătrunsă de însemnătatea problemei ce este chemată să deslege, își va ridica și inima și cugetarea la înălțimea datoriei ce are de îndeplinit pentru a reda țării liniștea statornică de care are nevoie spre a pași cu tărie în viitor.

Pentru atingerea acestui țel, apelul ce Majestatea Voastră face către toți românii, găsește un puternic răspuns în inimile noastre și nu ne îndoiim că toate păturile sociale vor uni puterilor lor pentru a îndruma forțele vii ale națiunii pe noi căi de propășire materială și morală întru fericirea Patriei și a neamului românesc.

Să trăiești, Sire, îndelungi ani în desăvârșită sănătate!

Trăiască Majestatea Sa Regina!

Trăiască Alteța Sa Regală Prințipele Ferdinand, moștenitorul Tronului, cu Alteța Sa Regală Prințesa Maria, — împreună cu Augusta Lor Familie!

Raportor, Alexandru Djuvara.

Un socialist condamnat pentru ideile sale naționaliste.

Timișoara, 4 Decembrie 1907.

Ieri s'a desbătut la tribunalul de aici un proces foarte interesant și caracteristic. Un gazetar socialist, a scris în ziarul socialist german din localitate »Volks-wille« un articol împotriva asupririi naționalităților, cu deosebire a românilor și a fost osândit să sufere temniță și să plătească amendă pentru convingerile sale de libertate națională.

Faptul acesta este cât se poate de însemnat și caracteristic și dovedește încă odată că în vastul complex al sistemului ideilor socialiste intră și ideia

libertății naționale. Cine va mai îndrăzni să afirme după atâtea dovezi și fapte (citez numai discursul strălucit de astă vară al lui Pernerstorfer) că socialismul este contrar ideilor de naționalitate va dovedi cel puțin că este un retrograd și neorientat în sânul curentului socialist.

Iată pasagiile mai însemnate ale articolului incriminat de procuror, pasagiile cari apără drepturile noastre cu mult mai multă energie și violență decât chiar presa noastră:

»...Nicidec n'au lipsit excesele și volnicile obraznice (unverschämte Uebergriffe) din partea clasei stăpânitoare în Ungaria împotriva celorlalți locuitori ai țării, dar în timpul din urmă această urdie de tulipanisti a fost ca stăpânită de o adevărată furie. Este evident că pleava asta vrea să provoace o răscoală din partea nemaghiarilor pentru a o îneca pe urmă în sânge«.

»...După toată aparența autoritățile comitatului au primit în rândul întâi un semnal de sus pentru a-și încerca cunoscutul lor meștesug împotriva românilor, așa încât tactica lor să dea naștere la un măcel sângeros.

»...Stăpânirea turcilor a fost adesea o adevărată binefacere față cu mișeliile obraznice ale plevei patriotice ungurești.«

Pentru aceste pasagi redactorul Michael Schaudt a stat azi în fața curții cu jurați.

Acuzatul declară că nu se simte vinovat. El n'a voit să ațâțe, ci dimpotrivă a vrut să ferească naționalitățile de provocările la răscoală ale autorităților.

După rechizitoriul umflat, declamatoric și sec al procurorului Lázár, apărătorul Josef Strasser a rostit o pledoarie documentată și adesea foarte piscătoare. Este departe de mine gândul, zise de-a ridica aceleași arme ieftene și tocite ale dlui procuror. Nu apelez la sentimentele dlor jurați, ci răsămându-mă pe legile noastre, cu codul nostru în mână vă cer dreptate și un verdict lipsit de înrăurirea certelor și antagonismelor de partid. *Principiul fundamental al socialismului internațional este întemeiat pe lupta neîmpăcată împotriva asupritorilor tuturor națiunilor și are simpatie nestrămutată pentru toți asupriții, subjugării și exploatații de orice fel.* Nu luptăm împotriva națiunii maghiare, ci numai împotriva unei pături a ei, care aflându-se de sute de ani în posesiunea puterii împilă cu brutalitate pe toți cari au alte sentimente, dar mai ales pe celelalte naționalități.

Retrăgându-se jurații în camera de chibzuire, primul jurat Kostyál Antal pronunță verdictul afirmativ. Tribunalul condamnă pe baza asta pe acuzatul Michael Schaudt la 6 luni temniță de stat și 300 de cor. amendă.

Apărarea a anunțat recurs de nulitate.

Noua lege electorală.

Din izvor demn de credință, privitor la noua lege de alegere, la care lucrează guvernul, am aflat următoarele:

În ministerul de interne se lucrează la întocmirea alegătorilor după naționalitate. Drept de vot va avea acel majorean, care știe scrie și ceti.

Un vot va avea acel cetățean, care știe scrie și ceti, ori de ce neam ar fi.

Două voturi va avea fiecare știtor de carte și scriere, care mai plătește și cel puțin 20 cor. dare.

Trei voturi cei ce știu scrie și ceti și ungurește și plătesc și 20 cor. dare.

Asupra acestor puncte ministrii sunt deplin înțeleși. Până să ajungă însă proiectul — lege, se mai pot schimba multe.

Scrisori din America.

Români, stați acasă. Nu vă duceți în America.

Dela frați duși în America primim scrisorile de mai jos, asupra cărora atragem luarea aminte a tuturor cetitorilor noștri.

Nord-America, Erie-Pa, 7 Nov. 1907.

Vă salutăm și vă poftim noroc și sănătate. Deie bunul Dumnezeu ca scrisoarea asta să vă afe în cea mai deplină mulțumire și fericire. Ca o fericire ce o simt paserile în luna Maiu când câmpul e plin de flori.

Am trecut peste mări și țări, dar gândul nostru e tot la D-voastră și avem un singur dor: să vă revedem și îmbrățișem.

Epistolă dată de noi frații români, cari am sosit în Nord-America în anul 1907. Suntem în număr de 40 români din comuna Șicula, mai sunt din Seleuși 2 români, din comuna Gurba sunt 3 români și din Europa întreagă mii și sute. Toți suntem fără lucru și pierim de foame paic. Și ne rugăm fraților, faceți bine și publicați în foii năczurile noastre, ca să nu mai călătorească nimeni la America până la anul 1909, că acuma pe anul 1908 nu va fi lucru.

Și mai departe dlui deputat dr. Ioan Suciu îi poftim noroc și sănătate dela noi dela toți și bunul și înduratul Dumnezeu să l trăiască mulți ani.

Faceți bine fraților ne trimiteți și nouă o foaie ca să cetim despre țara și neamul nostru. Aici sunt mulți, cari acuma au venit la America și trimis acasă rugare să vândă casa să-i ducă

schiptrul în mână. Lia însă nu-l lăsă, ci-l ținu în loc.

Acum i-se infundă însă și Liel.

Înzadar îi spuse c'a umblat și a ostenit, a trecut prin multe și s'a canonit, ca să caute alifia ce desmorțește vinele, înzadar îl încredință, că a găsit-o și vine cu ea de peste nouă mări și nouă țări, înzadar stăru să-l frece fie măcar și numai la ochi și la tâmpile, căci el ținea una și bună, că alta e aceea, pe care o știe dânsul și o așteaptă, o lua drept o vrăjitoare, care vrea să-l peardă cu farmecele ei, ba în cele din urmă se îndârji și voi s'o dea afară din palatul lui și s'o alunge din împărăția lui.

Toate ca toate, dar asta n'o mai putea suferi Lia.

Atinsă în mândria ei, ea-și pierdu sărila și cu ea toată rușinea. Băgă dar mâna în țestul cu alifie și se frecă la ochi, la tâmpile, la crucea pieptului și în palmi, apoi se scutură ca trezită din somn și rămase în fața lui așa, cum o știă el, desculță și în cămășuță curată.

»Asta e!« — strigă Limir Împărat și sări să o cuprindă în brațe, dar nu-i simți bine trupul cald când Lia îi dete brânci atingându-l la obraji și la crucea pieptului cu mâinile ei pline de alifie și se desfăcu din brațele lui ca șarpele lunecos.

»O să alergi tu după mine cum am alergat eu după tine!« grăi dânsa, apoi se depărtă iute dimpreună cu alaiul ei, încăleacă și plecă în goană mare.

A și alergat Limir, bietul de el.

Atins și ici, și colo de alifie, el nu mai eră

nici viu, nici mort, ci numai așa — leșinat și lihnit.

Porunci dar, ca iute iute să încălece cu toții, și s'o urmărească pe Lia. A trecut însă vreme multă până ce slugile au scos cali din grajdurile împărătești, le-au pus șelele și frânele și până ce sfetnicii și curtenii au încălecat, căci, de! erau boieri, nu oameni de rând. Eră departe Lia când ei au plecat în urmărirea ei, și nici vorbă nu putea fi, ca s'o ajungă în drumul ei spre coliba văduvei.

Mare a fost, Doamne, bucuria mamei când și a văzut fata întorcându-se tot cum a fost, dar cu alaiu frumos și mare de nu-l mai încăpea nici coliba, nici curtea, nici preajma curții.

Răsăreau florile și acum pe urmele pașilor ei și se clătinau plecându-se spre ea, dar nu mai erau triste, ci-i cântau voicase: Bună ești, harnică ești, frumoasă și la fire dulce ești și puțin ai să mai stai cu noi, că vine într'o resuflare ursitul tău.

A și sosit încurând, și văduva cea săracă nu mai știă ce să înceapă când s'a pomenit la coliba ei cu Limir Împărat el însuși, venit ca să cerșească alifie și să-i pețască fata.

Că i-o dă, ori nu i-o dă, — despre asta nu mai putea să fie vorba: s'a făcut, Neică, o nuntă împărătească de se vestește și astăzi despre ea, și șapte zile și șapte nopți, împărăția întreagă a tot mâncat, beut și s'a veselit, a tot jucat și jucat de-a schimbat fiecare flăcău de dai Doamne câte trel părechi de opinci.

Numai sfetnicii și curtenii lui Limir-Împărat erau cam puși pe gânduri căci, de! multe s'au

întors cu susul în jos și mulți dintre cei de pe treptele de sus s'au coborât ceva mai în rând cu talpa scării.

Iară lelele, nebunele, au rămas cum fuseseră, dar de atunci încoace, când se întâlnesc pe la răscruți, se mai prind și numai singure în horă.

Rolul națiunilor latine în istoria latină.

Vineri seară, în sala Ateneului din București și în fața unui public de elită, dl Gaston Dechamps, redactor la marele ziar parizian »Le Temps«, și cunoscutul literat francez, a vorbit despre »Rolul națiunilor latine în istoria civilizației«.

După ce mulțumește publicului și amicilor săi personali, cari i-au înlesnit prilejul de a vorbi în România, conferențiarul spune că nu va vorbi despre țara sa, deoarece este încredințat că Românii cunosc foarte bine Franța; ba poate o cunosc mai mult decât ar trebui chiar, dar fiindcă în România ca și în Franța se citesc printre altele și multe cărți de literatura frivolă cari, n'ar fi trebuit nici odată să fie scrise. Franța înainte de toate este țara în care se lucrează. Literatura franceză a străbătut dincolo de frontiere și a propăgat ideea latină nu numai prin țările vecine dar chiar în depărtata Românie, care abia după ce a suferit atâtea nemeritate nedreptăți, a ajuns acolo unde este. O probă este marea revoluție franceză, ale cărei efecte se simțiră și în Carpați.

Ceeace a făcut forța literaturii franceze a fost idealul latin, care s'a impus în toată lumea mulțumită faptului că în el, ideea de autoritate să armoniază cu ideea de libertate. Acest

Înapoi, că nu-i lucru și mor de foame. S'au mai întâmpat și nenorociri, astfel la o fabrică în lucru de noapte la Duganes-Pa 6 români s'au bolnăvit și 6 au murit: a căzut fer topit pe ei și unu a picat de pe alai într-o groapă cu lemne și și-a rupt un picior și o mână și și-a spart capul. Tare ne e greu că nu putem vorbi cu nimenea, aici numai englezește se vorbește.

Ioan Borcuța (Șicula) și Avram Căprariu.

Fraților români! Eu Ioan Beluți din Bucovă, comitatul Teșușului, vă zic: stați acasă, pe pace, nu vă îndatorați, cel puțin ce aveți câștigat păstrați; mâncați mălaiul cel aveți, că pită, credem și noi și știm cei de aici din America că în Ungaria nu-i. Fraților! oamenii cari au venit înainte cu un an sau doi, astăzi se pot întoarce, în țara lor veche, bucuroși. Dar noi ce am venit de pe la lunie încoace, suntem cei mai nefericiți. Când am venit și noi aici să câștigăm ceva, la început mergea o țără bine, dar acum dela 1 Octombrie se opriră toate fabricile și lucrurile din afară. Vai și amar de noi: ce am câștigat până acum, acum stăm și îi mâncăm și nu se știe când s'o sloboză lucru. Fraților! lucrările s'or oprit numai din cauza noastră a emigraților din Europa. Și aici s'or fi gătat banii, ca în Ungaria. Americanii zic că europenii li-or gătat banii, că în fiecare lună au trecut un milion de dolari în Europa, și lucrătorii americani au prins năcaz contra noastră pentru că noi le luăm lucrul lor și sărăcim țara de bani. Acum sunt două partide, unu a săracilor și unu a companiilor de fabrice și bancurile sunt oprite și stempuite. Dar zi pe zi părăsesc America și se întorc în țara lor veche nu mai aceia se întorc cari au bani de drum. Și noi care nu avem ni-s sil și să stăm or la moarte or la viață, că nu avem încărău.

Fraților! stați acasă și păziți cel puțin ce aveți și nu vă îndatorați și să nu gândiți că eu vă scriu numai așa, ca să nu veniți aici. Fraților, întrebați pe ceice au ajuns acasă dela 1 Noembrie încoace că de ar fi fost bine nu ar fi venit în Ungaria să mănecă mălai că aici e pită albă și bere și carne, dar aștia nu se capătă aici de pomană ci cu sudoare și greu lucru, că toată ziua îți stă englezul în spate și strigă *gohet* ceace în limba noastră însemnează *iute*. Nu-i slobod să-ți ridici capu în sus câtă ziua; nu-i slobod să fumezi; când vede numai ceva moale merge lucrul de loc ne dă afară.

Apoi trebuie să umbi trei sau patru zile să capeți altă lucrare și tot mai era cum era, dar acum am ajuns la rea nefericire că noi tot ne predăm după voia lor, dar s'au oprit toate lucrările nu numai aici în Cincinnati ci în toată America. Englezii zic că nu se slobode lucru până nu ieșim noi din America afară.

ideal nu se adresează numai unui om ci întregii omeniri, tuturor celor cari simt, gândesc sau suferă. După căderea imperiului roman, literatura și idealul latin părură pentru un moment că vor dispărea. Ideia latină însă a rămas ca o pasăre rănită, care deocamdată zboară greoiu, dar care mai târziu capătă din nou forțe și și ia sborul mai sus spre soare. Ideia latină și-a găsit primul adăpost în imperiul bizantin, apoi în Italia în timpul lui Pierre Ronsard, care dădu literaturii franceze forța să ducă mai departe idealul latin.

Trece în revistă marii scriitori francezi din secolul al XVII-lea și vorbește cu mare entuziasm de Grigore Alexandrescu, ale cărui idei se adapă dela aceleași surse ca și literați francezi, cotemporani lui. Grigore Alexandrescu conform idealului latin s'a adresat întregii omeniri. Literatura lui este umanitară și nu locală.

Aceasta este calitatea cea mai de căpetenie a oricărei literaturi. Scriitorii Nordului cu toată personalitatea lor înainte de toate sunt umanitari. Geniul unei literaturi constă în a naționaliza ideile universale și a universaliza ideile naționale.

Conferențiarul a fost adeseori întrerupt de aplauze sgomotoase. v-l.

Fraților nu ascultați de agenți că vă înșeală ca să-și câștige lor bani și celor cu vapoare; aceștia au câștigul cel mare. Agenții spun în Europa că la America s'or aflat pământuri pustii cu aur și argint ca să înșele poporul. Fraților! vorbele agenților nu le ascultați ascultați a noastre cuvinte că și eu sunt creștin și român și botezat în biserica gr. or., eu nu vă voesc rău, ci să-mi dea mie Dumnezeu ăla rău ce-l voiesc eu fraților mei români. Fraților abonați, cetiți foaia noastră și celor ce nu cetesc carte să le povestiți ce vă scriem noi din America.

Poftesc sănătate și viață fericită abonaților; vă salut pe toți frații mei.

Fraților, care are voie a mă mai întreba ceva, bucuros îi răspund. Ioan Beluț, Central Ave Nr. 1940. N. America în Cincinnati (Ohio).

In fața acestor știri, deputații noștri ar face bine să intervină la guvern pentru a se lua măsuri ca și emigranții români să fie aduși acasă pe socoteala vistieriei țării!

Iată știrile mai noi privitoare la întoarcerea emigranților:

In ziua de 7 Noembrie au plecat din New-York spre Europa șapte corăbii mari, ducând acasă 20.000 emigranți. Pe ulițele orașelor americane mai sunt însă peste 100.000 emigranți fără lucru.

Pe linia Kassa-Oderberg au sosit zilele acestea 2500 emigranți, mare parte slovaci. La 18 Decembrie sosește la Fiume vaporul »Karpattia«, aducând 3000 emigranți.

Discursul deputatului Vasile Goldiș,

rostit la discuția compromisului în ședința camerei dela 3 Decembrie.

Vasile Goldiș: Dlor deputați, este de regretat că dl președinte a retras cuvântul dlui deputat Polyt care fiind un adânc cunoscător al chestiunii croate ar fi aruncat o lumină bogată asupra acestei chestiuni. Obstrucțiunea croată, din pricina căreia guvernul afirmă că a prezintat proiectul acesta în forma asta a articolului unic, trebuia înfrântă nu aici ci în Croația și nu prin volnicie ci prin concesiile echitabile făcute națiunii croate.

Coaliția afirmă că obstrucția este îndreptățită când majoritatea națiunii o sprijinește. Dar croații încă pot afirma cu tot dreptul că majoritatea națiunii lor sprijinește obstrucția lor și orice partid ar putea afirma lucrul acesta, fără puțință de control.

In principiu, eu nu aprob nici o obstrucție. Obstrucționismul este o volnicie și orice situație ce se naște prin ea este nesănătoasă. Dovadă cuvintele dlui ministru Kossuth care a spus că partidul kossuthist a ajuns la putere înainte de vreme, și înainte ca împrejurările să fi fost coapte pentru aceasta.

Impărtășesc vederea asta a dânsului și văd înfrântă o nouă probă a minții sale luminoase și a concepției sale iscusite.

Făcându-și dinainte schița discursului său, oratorul urmează astfel:

Aș dori, dlor, ca orice patină și orice pornire să se înlăture din discuție. Voiu vorbi *sine ire et studio* și vă rog să mă ascultați cu atenție.

Mai întâi mă întreb dacă proiectul acesta nu se împotrivesc principiilor parlamentarismului? Dl ministru Kossuth a spus însuș că este sau a fost nedumerit în privința asta, dar nu ne-a spus pe urmă deloc cum și-a împăcat nedumeririle. Dl secretar de stat Szterényi a spus că proiectul acesta nu-i decât o îndemnitare, o ratificare. Dl raportor Földes a citat mai multe legi anterioare compuse dintr'un singur articol ca niște cazuri de precedentă. Dar în legile acestea, în expunerea lor de motive, guvernul declară că nu cere

întălmirea lor. S'apoi, ele sunt cu mult mai puțin importante decât proiectul de față.

Dar ce va să zică anticonstituțional?

Citez pe un celebru scriitor englez, pe Dicey pe care l-ați citat și D voastră când încă ați luptat în opoziție și chiar și contele Andrassy. (Voci: »Ș'acum luptăm«!) Scuzați, eu n'am afirmat că acum nu mai luptați. Dar știu că ați recunoscut și Dv. pe Dicey ca autoritate în materia asta. Cu privire la constituția engleză, el spune că este anticonstituțional celace violează duhul constituției engleze, deși asta încă nu va să zică o ilegalitate fără vigoare.

Președintele: Vă rog să vă apropiați de obiect.

Vasile Goldiș: Dlor, vreau să dovedesc că proiectul se împotrivesc duhului constituției noastre și cred că lucrul acesta i mai însemnat decât chiar cele câteva milioane pe cari le plătim în plus. Milioanele se vor putea întoarce din Austria, dar știrbirea constituției e cu mult mai greu de reparat.

Pentru constituția franceză, Dicey, zice că..

Președintele: Te rog să vorbești de cea ungurească, căci altcum îți detrag cuvântul.

Vasile Goldiș: Iată-mă la ea. Mi-am bătut mult capul, să aflu ce este la noi anticonstituțional. Am găsit că legea aceea la noi este politicește inoportună. Și bine afirm, că proiectul acesta este inoportun în privința politică. Nu este o simplă convenție internațională ca oricare alta, căci ea cuprinde și dispoziții de natură internă. In felul acesta s'ar putea vota și noi impozite și s'ar putea vota și budgetul întreg.

Mihail Polyt: Și atunci nu e nevoie de parlament!

Vasile Goldiș: Căci nici o lege nu cere în mod pozitiv, ca budgetul să se discute pe articole. Cred că convingerea Dv. nu este așa, dar mâine poate să vie o majoritate cu o convingere potrivnică, spunând, că budgetul se poate vota și așa.

In alte state, neatârnatore, mijlocul acesta poate nu i atât de vătămător și primejdios, dar pentru țara noastră, el constituie o mare primejdie.

Dar să vedem partea economică a compromisului. Din bilanțul lui, departe de a fi favorabil, rezultă un minus. Chiar și factorii oficiali recunosc, că compromisul acesta nu-i bun, și dl ministru de comerț a recunoscut, că nu s'a putut face un compromis mai bun, căci ne aflăm în fața unui stat mai puternic. Dl ministru-președinte încă a spus că contează la aplauze.

Un alt avantaj al compromisului se zice că ar fi linia dela Kaschau-Oderberg, unde vor circula 60 de trenuri în plus. Dar avantajul acesta nu-i decât pe 10 ani și ne costă 150 de milioane, iar după expirarea lui guvernul austriac are avantajul definitiv.

Dar admitând chiar că compromisul acesta nu este mai păgubitor decât cele precedente, guvernul nu trebuia să ne lege mâinile și trebuia să rămâie pe baza statului quo și atunci am fi putut ridica bariera vamală încă înainte de 1917. Căci în definitiv, cum l-a arătat și dl Petó, protecționismul vamal este absolut necesar pentru dezvoltarea industriei într'o țară. Anglia nu a adoptat liber schimbismul, decât dela 1860 când se întărise economicște, iar azi protecționismul începe iarăși să cucerească partidele.

Guvernul zice că a pregătit ridicarea barierelor vamale pe 1917. Dar partidul kossuthist de ce cere dela 1867 încoace autonomia vamală? Fiindcă a fost convins că numai așa se va întări țara economicște? Ei, cum se poate să ceri lucrul acesta și să aplici legi și mijloace tocmai opuse? Va să zică, dacă nu înființăm autonomia, nici odată nu ne vom întări. Iată un cerc vicios, contrazicere flagrantă. Dacă însă comunitatea vamală cu Austria ne întărește, atunci de ce cereți autonomia vamală?

Dl ministru de comerț a mai afirmat că nu putem să denunțăm convențiile noastre comerciale, decât cu consimțământul Austriei. Este de regretat că tocmai dânsul, puternicul șef al partidului kossuthist și sub domnia acestui partid se spune lucrul acesta, care ciunțește dreptul țării noastre de-a dispune de soarta ei.

Oratorul cere o mică pauză, dar președintele o refuză, lucru care îl face pe dl Maniu să și exprime mirarea într-o întrerupere.

S'a spus, urmează oratorul, că avem acum »concesiunea« că nu mai avem alianța ci convenția vamală cu Austria. Dar lucrul acesta l-am avut și mai demult dela 1867, cum dovedește o carte nemțească apărută de curând, cum au dovedit și preopinienții și a oferit-o însuși fostul ministru darabant Vörös László. Partidul kossuthist a zis totdeauna că compromisul e o mizerie, da însă acum avem o mizerie cu zorzoane și cu ciucuri, asta-i deosebirea. Dl ministru Kossuth a afirmat că nu s'a putut face în împrejurările de azi alt compromis și mai bun. Dar însuși dl raportor a afirmat contrarul, spunând că s'ar fi putut dacă guvernul s'ar fi aflat pe baza de principiu a comunității vamale. Dar acum el nu se află pe baza asta?

Da vă voi arăta adevărata cauză pentru care guvernul a făcut compromisul acesta. Pentru că aproape tot exportul nostru de grâne, precum grâu, orz, săcară, ovăs, păpușoi merge spre Austria. Sunt convins că compromisul acesta corăspunde perfect intereselor agriculturii noastre. Și doară pentru ce să află acum la putere în Ungaria clasa feudală! Compromisul acesta slugește interesele acestei influente clase sociale și pentru aceea nu se ridică bariera vamală.

În sfârșit voi arăta cauzele depărtate în slujba cărora s'a pus acum întâia oară compromisul: în serviciul intereselor partidului kossuthist.

Héderváry Lehel: Asta să nu te doară!

Vasile Goldiș: Pe mine nu mă doare, dar mi-se pare că nu-l mai doare nici pe partidul kossuthist.

Partidul acesta spune că acesta este primul pas către realizarea țintelor sale, că după cel vor urmă și realizarea armatei și a reprezentanții ungurești în străinătate. Vă voi citi un autor neamț, dar fiindcă limba nemțească nu-i primită aici cu plăcere, vă voi citi un autor ungar. Iată ce spune: Totdeauna se vor găsi oameni, cari, ca la revoluția franceză vor duce la extrem ideile partidului kossuthist, punându-l astfel în perplexitate. (Strigăte: Cine-i autorul?) Toate lozincele, până și acel nume de care se leagă propaganda kossuthistă, pot fi întoarse împotriva lui.

O voce din stânga: Cine va fi scris astea? Poate vre-un Hazafi Verai János? (Un poet de stradă. — N. R.)

Vasile Goldiș: Acestea s scrise de un om foarte cuminte, pe care-l aplaudați foarte des, anume de contele Andrassy Gyula, ministrul de interne.

Dl ministru de comerț a zis că disidența va vota împreună cu naționaliștii și împotriva reprezentanților națiunii maghiare. Cum să împacă asta cu definiția legii naționalităților atât de des citată de D-voastră precum că toți locuitorii țării formează națiunea ungurească indivizibilă.

De încheiere vă avertizez că fără de noi d v. nici odată nu veți realiza independența țării.

Markos Gyula: Atunci veniți la noi, nu mai umblați prin România!

V. Goldiș: Noi nu suntem potrivnicii independenței Ungariei. Dovadă atitudinea unui Macion dovadă faptul că radicalii sârbi sunt în partidul nostru. Dar nu suntem dispuși să cedăm un lucru: *ființa și drepturile noastre naționale* (Aplauze, protestări, zgomot).

Și fiindcă guvernul de acum nu se găsește pe calea spre garantarea acestui deziderat al nostru, nu pot avea încredere în el și răsping proiectul. (Aplauze pe băncile naționaliștilor).

— Ședința de Mercuri 4 Decembrie. —

În ședința asta au vorbit deputatul Gheorghe Șurmin și baronul Bánffy Dezső a adresat ministrului președinte o întrebare în chestia băncii naționale ungurești. Cel dintâi orator a fost. Dr. Aurel Vlad care a combătut compromisul cu argumente economice.

Mișcarea culturală.

Reunirea de cântări »Hilaria« din Oradia-mare invită cu toată onoarea la matineele literare și muzicale ce le va aranja în 8 și 15 Decembrie st. n. 1907 la ora 11 a. m. în sala cea mică dela »Arborele verde« (Zöldfa.)

Lupta în comitat.

Având în vedere, că la 9 Decembrie se vor face alegerile slujbașilor comitatului Arad, atragem luarea aminte a tuturor românilor, membrii în congregație, ca în seara de 8 Decembrie n. să fie în Arad, la otel Vass, unde se va ține sfat și se vor lua hotărâri în privința alegerilor.

Și până atunci fiecare român să-și țină de datorință a-și păstra cuvântul și votul și a nu l făgădui nimănui. Iată de ce: cu prilejul statului ce am ținut la adunarea comitatensă din urmă, s'a hotărât, cu toate glasurile, ca la alegeri să mergem împreună, să nu votăm unii în stânga, alții în dreapta, ci ca o tabără bine condusă, toți într'un gând să fim și în toate să purcedem bine înțeleși.

Cine și d'aci încolo va strica buna înțelegere și nu va respecta voința majorității, ci va merge de capul său, n'are să mai fie socotit român de treabă și soldat credincios, ci coadă de topor în mâna vrăjmașilor partidului național român!

Din străinătate.

Protestul deputaților slavi. Foile germane critică amestecul slavilor austriaci în afacerile interne ale Germaniei.

»Kreuzzeitung« din Berlin scrie: Nu ne mirăm de îndrăzneala polonilor cari au pășit cu atâta fanatism contra Germaniei, — dar ne surprinde faptul că președintele camerei nu a respins amestecul lor în afacerile interne ale unui stat, cu care are legătură de prietenie.

»Berliner Neueste Nachrichten« zice: Prin protestul rostit în parlamentul austriac în contra Germaniei, acest parlament dovedește că a apucat un drum periculos. Căci în urma celor petrecute ieri, Austria să nu se mire dacă se va critica în parlamentul german politica internă a Austro-Ungariei.

»Berliner Tageblatt« scrie: Este un vechiu obicei al clericalilor și al polonilor de a se amesteca în afacerile Germaniei.

E destul. Astfel își pierd și germanii răbdarea!... Austria trebuie să înțeleagă că națiunea germană nu așteaptă ca șleahta polonă să i dicteze ce are să facă. Regretăm cele întâmplate în parlamentul austriac, căci aceste fapte pot sdruncina prietenia germano-austriacă.

Alegerile comunale în Serbia. La alegerile comunale au căzut mai toți candidații guvernului, fiind aleși în majoritate tineri radicali. Chiar în Belgrad au căzut mulți partizani ai guvernului. Acest rezultat va avea o influență hotărâtoare asupra alegerilor pentru scupcină.

Drama din Lipova.

Desbaterea procesului protop. Hamsea.

— Dela trimisul nostru special. —

Timișoara, 5 Decembrie.

Azi s'a petrecut în sala tribunalului din Timișoara, ultimul act al înfiorătoarei drame săvârșită în seara de 10 Oct. a. c. la petrecerea culesului de vie a protopopului Voicu Hamsea din Lipova, unde un glonț nenorocit de revolver a stâns vieața soției învățătorului Putici, răpind astfel pe mama a 3 copilași. Nenorocirea a fost de o putere într'adevăr dramatică: moartea a pricinuit-o un glonț din revolverul însuși a protopopului Hamsea, pe care, l-a pus păcatele sale, să-și distreze atunci oaspeții trăgând mereu la focuri de revolver.

Spre fatalitatea lui și mai ales a victimei sale, vrând să mai scoată odată revolverul din reverendă, când societatea stătea la masă, revolverul s'a slobozit și a stins viața nenorocitei femei. Pentru crima aceasta a stat azi înaintea judecătorilor săi protopopul Hamsea, cari, i-au acordat toate circum-

stanțele atenuante câte se puteau acorda, spre a-l pedepsi cu 200 cor., pentru omor ce l-a săvârșit prin neglijență culpabilă, cum i-s'a făcut calificarea crimei.

Dăm despre desbatere următorul raport:

Desbaterea s'a început la 9 în sala tribunalului.

President: *Gerdánovits.*

Juzi votanți: *Várady Sándor, dr. Darda Géza.*

Procuror: *Vanics Dezső.*

Apărător; *dr. Stefan C. Pop.*

Câteva minute după 9 intră în sală acuzatul. Protopopul Hamsea este zdrobit, i-se văd pe față și asupra întregii sale ținute urmele grozavei suferinți a nenorocirii sale. Președintele îi oferă scaun.

Urmează interogatorul. Cu glasul slab și tremurând el istorisește nenorocirea. Recunoaște că a împușcat cu un revolver, a împușcat însă tot la spate și d'aceia nu crede că dânsul să fi omorât pe d-na Putici. E posibil însă să se fi descărcat când l-a pus în reverendă, dar el nu poate să-și dea de nimic samă.

La întrebarea președintelui, dacă crede de posibil că altul și nu dânsul să fi împușcat victima petrecerii dela via sa, el spune că da, e posibil să o fi împușcat și altul.

Urmează martorul *Iuliu Puticiu*, soțul victimei. El povestește că în momentul nefericirii nu era de față, ci la viaa d rului Halic, care este în apropiere. De acolo a fost chemat și când a ajuns la fața locului, nevastă-sa era întinsă pe o bancă și gema grozav.

Președintele: Ce ț-a spus când te-a văzut?

Puticiu: Atâta a zis: *m'au împușcat!*

Preș.: Au mai împușcat acolo și alții?

Puticiu: Da, au mai împușcat și vințelarii.

Preș.: Ceri despăgubire?

Puticiu: Nu, pentru că dl protopop a depus la masa orfanilor o sumă de bani pentru copii mei orfani.

Urmează martorul *Aurel Saviciu*, notar comunal în Lipova.

Spune că a fost și dânsul oaspele protopopului în acea nenorocită seară, la culesul viei. Cum e obiceiul la cules, împușcau acolo în jurul nostru — zice dl Saviciu — păzitorii și împușcă cu un revolver și protopopul. Eu i-am făcut atent să nu împuște. *L-am făcut atent și pe protopopul*, el mi-a răspuns că împușcă numai în aer. Cum s'a întâmplat împușcătura nenorocoasă — nu știu. Eu îmi închipui că din întâmplare, când va fi scos revolverul din buzunar.

Președintele: Câte împușcături au fost?

Martorul: Două.

Preș.: Unde ai stat d-ta?

Martorul: Vis-à-vis cu doamna Puticiu.

Judele *Várady*: Erați d-voastră beți?

Martorul: Nu!

Judele *Várady*: Om bătrân și încă preot cred că atunci umblă cu revolver când e beat!

Martorul: La noi este obicei la prilejuri d'aceste să se puște.

Judele *Várady*: Și preoții împușcă la d-v.?

Martorul, nu răspunde.

Urmează d-na *Saviciu*. Spune că a stat lângă d-na Puticiu. A văzut sub masă o flacăra și în clipa următoare a țipat d-na Puticiu, spunând:

— M'au împușcat! Flacăra am văzut-o la masa unde a stat protopopul.

Urmează doamna *Orosz*. A stat și dînsa la masă. A văzut pe protopopul împușcând cu revolverul la spate. Nu știe câte împușcături s'au dat. Afară de protopopul alții n'au avut revolvere.

Urmează martorii *Iuliu Ciugudean* și *George Roșu*, funcționari la »Lipovana«, cari spun lucruri neesențiale.

Martorul *George Matei*, a fost într'o vie alături și a văzut pe protopopul împușcând de două ori. A treia împușcătură pe care a auzit-o dar n'a văzut-o, eră cea fatală.

Văd. *Ioan Putici*, mama învățătorului Putici și soacra nenorocitei d-na Putici, spune că a îngrijit pe noră-sa în cele două zile cât a zăcut, n'a întrebat-o însă nimic, pentru că suferia foarte greu. La judele de instrucție a mărturisit că noră-sa ar fi zis pe pat de moarte: »să-l fi bătut Dumnezeu revolverul, că de două ori i-l-au luat din mână și totuși l-a luat și-a treia oară«. Judele îi cetește fasiunea, ia însă nu-și mai aduce aminte.

A fasonat *George Cornea*, amănunte puțin esențiale.

A urmat martorul dr. Aurel Halic. In seara aceea — zice martorul — eram la via preotului Cimponer. Aici a venit și Iuliu Putici. Deodată intră la noi un servitor și îi spune lui Putici: »d-le învățător vino că prota a împușcat nevasta d-tale«. Nu am voit să-l credem, nici eu, nici Putici, credeam că inventase pretextul acesta ca să-l ducă pe Putici înapoi. Câteva clipe în urmă intră speriat Iuliu Ciugudean:

Veniți că prota a împușcat pe d-na Puticiu!

Am alergat atunci la locul nenorocirii unde am aflat întreaga societate foarte înspăimântată.

A venit la mine dl Orosz și mi-a șoptit: »Bătrânule! Eu n'am mai intrat, credeam că făptuitorul este cunoscut, căci am văzut că nimeni nu caută pe ucigaș, nimeni nu e intrigat de aceasta, știau toți că e protopopul.

Am cercetat ranele victimei și i-am spus imediat bărbatului, că moare. Mai târziu a venit trăsura și a fost transportată acasă. A treia zi a murit. Ranele au fost pricinuite prin gloanțe dintr'un revolver calibru mic.

Președintele vrea să-i ia jurământul.

Apărătorul Stefan C. Pop, cere să nu fie admis la jurământ pentru că martorul este în vrăjmășie cu protopopul, el a scris un articol vehement în »Tribuna« în care îl și atacă pe protopopul, numindu-l ucigaș.

Preș: Este adevărat că ești dușman protopopului.

Dr. Halic: Dușman nu sunt, dar nu conviețuim pe cale socială.

Președintele consultând tribunalul, martorul este admis la jurământ pe motivul că fasiunile sale nu sunt în contradicție cu a celorlalți martori.

Au urmat Aurel Cioban, ginerele protopopului, care n'a fost admis la jurământ, apoi dr. Sever Orbonaș, George Dragu și Iuliu Montani, cari nu știu lucruri prea esențiale.

A urmat apoi medicul primar dr. Masznyiik Márton care a făcut operația nenorocitei. El dă amănunte și cu privire la împrejurările între cari s'a petrecut crima. Impușcătura a fost recondiționat mortală. Olonțul a perforat pe 7 locuri în tenșinele. Transportarea bolnavei încă a mers foarte anevoios. În urma sdruncinării ce a suferit cu transportarea, a intervenit o cauză mai mult pentru moarte.

A fost ascultat apoi medicul dr. Perlusz József, care încă a asistat la operație. Cu aceasta instrucția s'a terminat.

A cerut apoi cuvânt apărătorul Stefan C. Pop și a prezentat tribunalului, pentru a fi scoțite ca circumstanțe atenuante, următoarele documente: Un atestat medical din partea medicului dr. Mahler Gyula din Buziaș, care arată că protopopul Hamsea suferă de scleroză a inimii și orice iritație îi poate fi primejdioasă;

Un atestat de bună conduită din parte primăriei din Lipova și un certificat iscălit de unii unguri din Lipova, cari, pe lângă bună sa purtare, atestă că protopopul Hamsea, a fost totdeauna un bun patriot. Apărătorul, dl Stefan C. Pop, n'a cerut însă acest certificat. (Va să zică a ajuns »patriotismul« un panaceu bun până și contra crimelor ordinare N. R.)

A urmat apoi rechizitorul procurorului Vanics Dezső. El a fost foarte scurt. Arată că nu suferă nici o îndoielă că făptuitorul crimei dela 10 Octombrie, este numai acuzatul. El însuși nu o neagă, ci spune că nu știe cum s'a putut întâmpla. Martorii însă dovedesc toți că făptuitorul este dânsul. Arată nu a fost la nimeni, numai la dânsul. Nici aceia nu suferă nici o îndoielă, că nenorocirea s'a făcut prin neglijența sa. Este o neglijență culpabilă să dai focuri de revolver, într'o societate, să umblî cu revolverul, să-l scoți, să-l bagi, în reverendă, și după ce a fost făcut atent, să nu umblî cu arma. Cere apoi să fie osândit pentru omor pricinuit prin neglijență, să se aplice însă la măsurarea pedepsei — în urma multelor circumstanțe atenuate — §. 92.

Apărătorul Stefan C. Pop, combate argumentația procurorului că omorul s'ar fi săvârșit prin neglijență, el a fost numai fatalitatea protopopului Hamsea. Sunt ciasuri rele, a zis dl Stefan

Pop, și într'un cias de acesta rău, a căzut nenorocirea aceasta peste dânsul. Spune, că dela nenorocirea aceasta încoaci, familia întinsă a protopopului, amicii și cunoscuții săi sunt toți în doliu. Roagă ca tribunalul să constate că omorul s'a săvârșit nu prin neglijență, ci printr'o întâmplare accidentală, și să-l achite pe acuzat. Asta cu atât mai vătos, că pagubă materială nu este, pentru că protopopul a depus 6000 de cor. pe seama orfanilor, iar dacă ar fi osândit și-ar pierde slujba onorifică ce o poartă în biserică, și din care trăiește.

După o scurtă replică a procurorului și o duplică a apărătorului, tribunalul se retrage.

După o consfătuire de o jumătate oră, enunță sentința, care îl declară pe protopopul Hamsea vinovat pentru omor prin neglijență și îl judecă, având în vedere o mulțime de circumstanțe atenuante, la 200 cor. în bani și la suportarea tuturor speșelor de proces.

Procurorul se declară mulțumit cu sentința, apărătorul Stefan C. Pop însă anunță că apelează.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 5 Decembrie n. 1907.

— Consistor școlar. Azi senatul școlar al consistorului arădan a ținut ședința sub prezidenția P. S. Sale episcopului Ioan I. Papp, rezolvându-se mai multe afaceri.

— Acasă. »Drapelul« scrie: Și al treilea ne-a sosit în pace acasă dela Seghedin. Public imens a ieșit Duminecă d. z. la trenul accelerat întru întâmpinarea dlui diacon Mihail Gașpar, care a părăsit temnița Seghedinului ca să facă loc neînfrântului luptător slovac Hlinka, care a intrat Sâmbătă dimineața în temniță, petrecând astfel o zi, — prima din cele 730 — cu diaconul nostru împreună. În lurg convoiului am petrecut până la locuința sa, unde mulțimea și-a luat în mod cordial rămas bun, împărștindu-se în cea mai completă ordine, fără nici un incident. Deosebit de călduros au salutat parohienii revenirea diaconului. Unul după altul au bătut la ușe să-i zică din inimă iubitoare: »Bine ai venit!« Acum sunt iarăși toți ai noștri acasă. Ce a fost a trecut. Să privim cu ochii senini în viitor!

— Alegerea de primar în Micălaca, lângă Arad, se știe: la 1904 s'a făcut săvârșindu-se blăstămății mari, așa că alesul, vestitul Cozma, cu tot sprijinul ce i-au dat domniile dela comitat, n'a putut stă, că alegerea s'a nimicit și a doua oară poporul a ales primar (birău) pe Huța.

Cu acel prilej s'a făcut însă arătare și contra chipului cum s'au falsificat plenipotențele văduvelor așa că a trebuit să se ordoneze cercetare în privința asta.

După trei ani de zile, cercetarea abia acum se face. Și cu acest prilej notarul vrea să înfrice însă pe cei cari au spus adevărul. Oamenii și femeile să se țină însă bine, că numai așa vor putea pune capăt tuturor fărâdelegilor.

— Promovare. Dl Alex. Aciu a fost promovat în 23 Noembrie dr. în drepturi la universitatea din Cluj. În 26 Noembrie, noul dr. s'a logodit cu dsoara Letiția Vicaș din Hidig (Sălăgu). Felicitările noastre!

— La alegerea de preot, săvârșită Dumineca trecută în comuna Moroda, a fost ales dl Aurel Ciorogariu, absolvent de teologie din Arad.

Dorim tinărului ales succes pe noua carieră și lăudăm pe morodeni, cari au încredințat conducerea parohiei lor acestui brav tinăr.

— Episcop mort. Episcopul catolic al Timișorilor Dezsőffy Sándor a murit azi.

Scolile maghiare din România, după cum și trebuie, au fost puse la ordine: ministrul Haret a interzis folosirea manualelor neaprobată. Școl. »Bud. Hirlap« scrie asta cu supărare. Dar atunci ce să zicem noi, cari avem autonomie școlară și suntem un popor de 3 milioane, și totuși nu putem folosi decât cărțile aprobate de ministrul unguresc?

— La alegerile pentru congregația comitatului Brașov, cari s'au făcut Marți în Scheiul-Brașovului, au fost aleși aproape cu unanimitate de voturi următorii membri: Vasile Voinea, protopop, dr. Vasile Săftu, paroh, Ion Lengeru, avocat, Nicolae Bogdan, profesor și Mihail Russu, not. pens., — scrie »Gazeta«.

— »Patrie« a fugit. Problema balonului cu cârmă a fost ca și deslegată prin balonul »Patrie«, proprietatea armatei franceze. Dar când s'a crezut definitiv că omul a ajuns stăpân pe balonul torțoi atunci balonul — a fugit. Zilele acestea făcându-se unele inovații la motorul balonului, el a scăpat din mâinile soldaților cari îl țineau cu funii și s'a ridicat. Mai mulți soldați cari țineau încă funiile au fost ridicați până la înălțimea de 40 de metri de unde au dat drum funiilor și au căzut jos fără a păți ceva. Balonul a fost dus de vânt și a fost văzut mai târziu pe coasta Irlandei. Probabil el se va fi înecat în Marea Atlantică.

— Premiul Nobel. O telegramă a agenției, anunță că premiul Nobel a fost dat, — pentru literatură, poetului englez Rudyard Kipling; pentru științele psihice, profesorului american Michelson din Chicago; pentru medicină doctorului Laveran, a cărui studii asupra paludismului sunt foarte răspândite.

Vechiu medic militar, drul Laveran este astăzi atașat la Institutul Pasteur, membru la Academia de Științe și medicină. — Lui i-se datorește descoperirea heuratozorului, agentul »frigorilor africane«, ale malatiei și celorlalte friguri intermitente; deasemenența a descoperit trypanosomul agentul boalei nona (de semn). Drul Laveran e în vârstă de 60 ani.

— Mulțumită publică. Din îndemnul de a sprijini arta sculpturii, deosebit, fiind cultivată de niște țărani, ca Pavel și Ioan Muntean locuitori în Berliște u. p. Jâm com. Caraș-Severin; vin a vă ruga să dați publicității, că și pe această cale, le aducem mulțumită pentru lucrul efecțuit la biserică gr. or. rom. din Goruia, și anume pentru jeturile lucrate de dânsii. Li recomand deosebit on. com. parohiale, pentru lucrul adevărat artistic și massiv cel efecțuiesc dânsii. Cu deosebită stimă: Mateiu Popoviciu, preot gr. ort. rom.

— Se angajează un bun lăptar, de 30—45 ani, practicând bine îngrijirea vitelor, mulsoarea vacilor, știind carte românește. Salar 40 lei lunar și întreținerea. Oferte în scris la administrația moșiei Băneasa lângă București.

— Fața fragedă și mâna albă este de cea mai mare importanță pentru frumusețea femeilor. Astăzi fiecare damă folosește numai cremă Marta și săpun Marta, fiindcă numai aceste s'au adevărat ca adevărat bune în contra pișturilor, petelor de ficat, coșuri, miteseri, roșeața mânilor. Dă feții și mânilor frăgezime și culoare albă ca zăpada prețul unui borcan cremă Marta costă 1 cor. o bucată săpun 70 fil. Se poate comanda la singurul preparator: Tómay Imre și Wachsman n. Jenő, droguerie și parfumerie în Szabadka.

Atragem atențiunea onor. cetitori asupra anunțului Brüder Schiel.

Din dietă.

— Ședința dela 3 Decembrie. —

— Prin telefon. —

A vorbit croatul Pinternits Antal (în limba croată), iar după el, până la sfârșitul ședinței, Lengyel Zoltán, care a polemizat cu Apponyi, Wekerle și Sztérényi și a îmblățit zdravăn pe kossuthiști.

Farmacia la „Regina Elisabeta“

laborator medical și cosmetic

Szeged, Csongrádi sugár-ut.

Recomandă preparatele celebre cu efect experimental și sigur, fabricate în laboratorul cosmetic și cunoscute sub numele „Elisabeta“.

Cremă de față „Elisabeta“ — de zi și de seară — redă feței frăgezimea tinereții, împiedecă formarea creștelor, face să dispară imediat pișturile, petele de ficat și tot felul de necurătenți ale pielii. Prețul 1 și 2 cor.

Lapte de crin „Elisabeta“, contra tuturor boalelor de piele și a defectelor frumuseții, efect sigur. Prețul 1 cor. 20 fil.

Spirit de păr „Elisabeta“ după o folosire de câteva zile împiedecă formarea mătretel, întărește rădăcinile bolnave ale părului. Prețul 1 cor. 60 fil.

„Euzodol“ contra stăruirii pleosrelor și a mânilor — după o singură folosire, efect sigur și în cazurile cele mai grave. Prețul 1 cor.

Singurul deposit la fabricantul. Comandele din provinciile se îndeplinesc punctual. La o comandă de 10 cor. nu se scotește împachetarea și porto.

Lemle József, farmacist.

Din Bihor.

(7) E greu lucrul de început, dar început odată plăcere ai lucrând până în sfârșit.

E greu a străbate prin întineric și anevoiaș, dar tare și îndrăzneț fiind, vei răbdi și da-vei de răvârsatul zorilor și atunci multă mângâiere și indestulare ți-se răvârșă în suflet.

Lungă vreme li-s'a fost sorocit bihorenilor noștri, ca recunoscând aceste adevăruri să înceapă munca și drumul spre răvârsatul zorilor. Zeci de ani au trecut, generații s'au perândat, numai vieța din Bihor a stat ruginită în nepăsare, nemișcată. Zădarnic vieța din alte părți luase avânt și îndrumare spre mai bine, în deșert într'alte locuri se căutau mijloace pentru înaintare, înzadar pentru ridicarea obștească se întemeiasă »Astra«, fără folos toate acestea, căci vieța pâlită de bruma nepăsării în înstrăinatul Bihor nu se mai premenea.

Vremurile însă — poate din voie mai înaltă — s'au schimbat. Razele geniului neamului nostru, au isbutit în sfârșit prin căldura i stăruitoare a desvâli sufletele din aspra coajă a nepăsării. G'asul vremii începe a fi înțeles, rostul popoarelor a se lămuri, mijloacele de înaintare a se cunoaște. Și astăzi deja temelii înaintării și propășirii neamului, ideea de a înălța statul de jos al poporului culturalicește prinde adânci rădăcini, și deja comitetul actual al despărțământului »Astrei« știe că rostul întemeierii »Astrei« pe această idee se sprijinește.

O împrejurare norocoasă mai este și prilejul că s'a înouit comitetul despărțământului. S'au ales tot bărbați tineri, dar dintre cei mai viguroși, mai vânoși în credința de un viitor apropiat mai senin, și cari fără șovăire își cheltuiesc aurul sufletului pentru accelerarea apropiării acestui viitor. Pătruns acest comitet de rostul și scopul marelui »Astrei«, hotărât-a înfăptuirea acestuia prin toate mijloacele ce numai sunt cu putință. Așa, de mijloc bun au aflat, ținerea prelegerilor populare împreunate pentru și mai lesne pricepere cu schiopicton, pentru nutrirea dorului după lumină întemeierea bibliotecilor populare, și pentru că în această muncă de refacere și înfrimare partea cuvenită să și-o aibă și cea care prin duiosase doine trăgănite lângă leagăn, ne-a conservat vieța — femeia română, s'a hotărât că în primăvară să se aranjeze o expoziție de țesături și lucruri de mână a femeilor bihorene. (Despre ce altcum, în alt rând mai multe). Și spre vrednicie să fie zis, toate acestea, nu sunt numai propuneri luate la protocol, ci fapte, întrucât deja s'a pus la cale ținerea prelegerilor populare Duminecă de Duminecă într'un întreg și lung de lanț.

Veriga întâi la acest lanț, s'a făurit acum în Duminica din întâie a lunei Decembrie st. n. în frunța comună românească Gîriș. Ca și cadru la aceasta sărbătoare de înfrățire și înaintare, trebuie să amintesc, că în scopul de a fi sărbătoarea mai înălțătoare, administrația noastră s'a îndurat să ne trimită spre întimpinarea și mărirea decorului patru împănați. Astfel și-a început munca despărțământului orădan al »Astrei« între sabie și foc, și nu știu cu voia întâmplării sau alui Dumnezeu eram chiar 10 la gară, anume directorul despărțământului dr. Aurel Lazar, vice-președintele, dr. Cornel Bulcu, membri în comitet: Alexandru Muntean alui Vasile, Vasile Babi, secretarul desp. Iosif Tărău, contr. Ștefan Tășădar, cassarul, Ioan Petra, apoi cand. de avocat Eugen Feier, părintele Romul Mangra și Inv. Muntean, și plecat-am 9 dela gară și cu directorul 10, și nu-l eră zău nimănu în pietpt inima rece... ci din contră, cu mai mult avânt, cu mai mare foc și bărbăție deschis'am lupta contra întinericului.

În sat popor mult. Din jur harnicii preoți Drimba din Toboliu și Tr. Nagy din Tărian cu credincioșii. Ne-am dus la casa satului, localul adunării, o sală lungă și lată (foarte potrivită ar fi de casă națională) și spre lauda Gîrișenilor și celor din jur să fie zis, s'a dovedit de strămtă. A fost înghesuială mare. A urmat executarea programului.

Deschide adunarea despărț. dr. Aurel Lazar, în mijlocul unei liniști impunătoare. Este tot acel dr. Lazar, care pentru simțemintele-i infocate, avântul nobil, și darul de a vedea țărmlul împrietenit cu un trai mai bun, este cunoscut deja în lungul și latul Bihorului. Explică mulțimei cum »Astra« pentru binele lor este întemeiată, cum pentru cuvenita alinare a multelor lipsuri lucră,

le atrage atențiunea asupra faptului că deșteptarea neamului nostru, numai așa se va putea desăvârși, dacă nu numai singuraticii, ci neamul întreg, țărani și cărturari vor fi cu toții într'un gând și dor porniți spre aceasta deșteptare.

A urmat prelegerea dlui dr. Cornel Bulcu »Țăranul și cărturarul român«. Nu se poate o temă mai potrivită, și vrednic a fost prelegătorul de tema sa. Nu se poate mai duos, și mai însuflețitor totodată, decât prelegerea dlui Bulcu, când ne spunea cum a fost de cimentat pe vremuri raportul de frăție între țăranul și cărturarul român în urma căreia și vieța a fost mai bună și cum astăzi prin felurite uneltiri legătura de frăție a început a slăbi, îi roagă în sfârșit, să-și deschidă iarăș sufletele, cărturarilor, căci din sângele lor sunt și aceștia, — ș'apoi iarăș se va întrâma vieța bună de pe vremuri. A preles apoi d nului Vasile Babi despre pomărit, explicându-le în graiu de toți înțeles foloasele ce ar putea trage poporul nostru din întreprinderea cu pomăritul. Au fost toți cu plăcere ascultați.

Protopopul Al. Muntean a lui Vasile cunoscutul debater, cu graiul lui de vrajă propune să se întemeieze bibliotecă și o agentură pentru îngrijirea treburilor. Poporul însuflețit primește. Se alege de președinte al agenturii preotul gr.-cat. din loc. A. Pelle, de cassar Ioan Gyelan, contr. G. Muntean și bibliotecar P. Nagy, și ca pentru temelie bibliotecii directorul desp. îi cinstește cu 14 cărți folositoare poporului.

Cu glas înduioșat de rodul frumos ce a văzut că răsare în urma muncii desp. părintele R. Mangra mulțumește în numele poporului comitetului desp. și dorește și roagă pe Atotputernicul ca sămânța sămănată rod îmbelșugat să aducă.

A urmat apoi cină la cei doi păstori sufletești cari în frăție păstoresc comuna de două legi, de o viață însă. Cele petrecute de aici începând însă nu le povestesc, că mi-i frică, nu cumva celorții să fie în cunoștință de cauză, se năpădească și ei la Gîriș.

Economie.

— Centrala tovărășilor sătești. Prin activitate îndelungată și corespunzătoare a reușit dl V. C. Osvadă, director de bancă și redactorul ziarului »Tovărășia«, să vadă înființate mai multe tovărășii țărănești economice și tot cu conlucrarea specialistă a dânsului se înființează acum Centrala tovărășilor sătești, la Orăștie. Adunarea de constituire a »Centralei Tovărășilor« se va ține Duminecă în 9/22 Decembrie 1907 la Orăștie. Trebuie remarcat că cvotele (acțiunile) sunt numai de câte 10 coroane, așa încât oricare țăran se poate face membru al »Centralei Tovărășilor« și poate influența cu votul său asupra afacerilor »Centralei«.

»Scopul »Tovărășiei« este: să ajute și să promoveze dezvoltarea, consolidarea și înaintarea economică în general, și în special a satelor, mai ales: prin înlesnirea producției și a valorizării de produse agricole și industriale, prin valorizarea și vânzarea de unelte, mașini, semințe și altoi, prin ajutorarea culturii de vite, prin procurarea de materii prime pentru industrie și de articli de consumație, prin arendarea și parțelarea de moșii, prin mijlocirea de capitale și izvoare de muncă și câștig, prin mijlocirea de asigurări de tot felul și prin câștigarea și darea de informații economice. Toate acestea le va îngrijii tovărășia Centrală sau direct, sau prin tovărășiile sătești, după ce ținta de căpetenie a acestei tovărășii este: să înființeze și să ajute înființarea de tovărășii economice de producție, valorizare, consum, credit și arendare, mai ales pe sate. Ori cine se poate face membru subscriind »Declarația de membru« și trimițând 5 cor. de fiecare cvotă și 1 cor. spese de fondare, la administrația »Libertatea« în Orăștie.

— Băncile noastre în 1906. După bilanțurile primite dela 116 institute de credit și de 11 însoțiri Raiffeisen, s'a întocmit bilanțul general al institutelor noastre de bani, pe anul 1906, din care scoatem aci câteva date. Activele sunt pe acest an de 128,645.980 cor., urcându-se cu 18,141.464 cor., față de anul precedent. Capitalul social este de peste 13 milioane cor. — urcarea 827.350 cor. Fondul de rezervă 6,170.600 cor. — urcarea 1,154.212 cor. Fondul de binefaceri 164.799 cor. — urcarea 12.733 cor. Profitul net 2,476.950

cor. — urcarea 191.647 cor. Escontul s'a urcat cu peste 11 milioane, față de anul precedent. Imprumurile hipotecare sunt asemenea în considerabilă creștere. Realitățile băncilor reprezintă o valoare de aproape 3 și 1/2 mil. Spre fructificare este depusă o avere națională de 66,910.000 cor. cu însemnată creștere față de trecut. — Mai multe institute de bani avem în comitatele Sibiu (27), Caraș-Severin, Hunedoara, Bistrița-Năsăud, Timiș (14). Numai câte unul în: Mureș-Turda, Cenad, Ciuc. Nici unul în Maramurăș.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Budapesta, 5 Dec. 1907.

INCHEEREA la 1 ORĂ:

Grâu pe Apr. 1908 (100 kg.)	26.50—26.52
Secară pe Apr.	24.94—24.96
Ovăș pe Apr.	17.40—17.42
Cucuruz pe Mai 1908	15.28—15.30

INCHEEREA la 4 ORE:

Grâu pe Apr.	26.34—26.36
Secară pe Apr.	24.82—24.84
Ovăș pe Apr.	17.38—17.40
Cucuruz pe Maiu 1908	15.18—15.20

Prețul cerealelor după 100 kg. a fost următorul:

Grâu

De Tisa — — —	24 K. 65—26 K. 25 fil.
Din comitatul Albei —	24 > 65—25 > 45 >
De Pesta — — —	24 > 80—25 > 95 >
Bănățenesc — — —	24 > 85—25 > 65 >
De Bacica — — —	25 > —25 > 80 >
Săcară — — —	23 > 75—24 > 05 >
Orzul de nutreț, cvalitatea I.	15 > 90—16 > 10 >
> de cvalitatea II —	15 > 70—15 > 90 >
Ovăș > > I —	16 > 85—17 > 15 >
> > > II —	— > — > — >
Cucuruz vechiu	— > — > — >
> nou	14 > 90—15 > 10 >

Emulsiunea lui SCOTT

are un efect întăritor, neîntrecut asupra întregului organism; vindecă și întărește plămâni.

Emulsiunea SCOTT

vindecă tusea și răceala

cea mai îndărătnică în timpul cel mai scurt. Chiar și starea fizică a celor tuberculoși o ușurează Emulsiunea Scott, presupunând că se folosește la timp, în cazul acesta vindecă definitiv.

Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

Se află în toate farmaciile.

La cumpărarea Emulsiunei vă rog să observați marca care reprezintă un pescar.

Poșta Administrației.

Ștefan Honale, Brazova. Am primit 2 cor. abonament până la 1 Ian. 1908.

Daniil Politia, Wien. De aici se expediază regulat.

Costa Bogdan, rotar, Oravița. Am primit 5 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

Petru Pecican, O-Szent-Anna. Am primit 5 coroane ca abonament până 1 Ian. 1908.

Vasile Iorga, Murány. Am primit 4 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

Aron Lazar, Oravița. Am primit 4 cor. abonament până la 1 Ian. 1908.

V. T., Iezvin. Mai 2 cor. aveți pe 1907 de plătit.

G. Ghitera, Oravița. Am primit 5 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

Ilie Boar, Comlăuș. Am primit 5 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

Nicolae Ciolac, Birda. Am primit 6 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

Ion Savii, Săgh. Am primit 2 cor. ca abonament până la 1 Ian. 1908.

ANUNȚ.

In comuna Ciuciu (H.-Csúcs) imediat lângă drumul de țară se află o grădină de un jugher mărime, în care grădină se află edificată o casă frumoasă cu 3 chilii, culină și podrum, lângă casă este făcută și o colnă cu grajd, pentru oamenii drumari, în lungime cam de 19 metri, acest edificiu corespunde foarte bine pentru a se deschide în el o prăvălie, cu atât mai vârtos că în comuna Ciuciu numai una prăvălie se află și întoarcerea e de totului mare. Acest edificiu se dă pe 3 ori eventual 5 ani în arândă, pentru informațiuni mai detaliate a se adresa Dlui preot din loc Nicolae Balta.

Un candidat de avocat

doctor iurist cu praxă îndelungată, pe lângă condițiuni convenabile, cearcă aplicație în vre-o cancelarie advocațională. Adresa la admi-strația »Tribunei«.

Iun. Hepp Gyula

LIPPA.

Recomandă asortimentul lui de **diferite pieluri**, anume opinci recunoscute de locuitorii români din ținuturi veche.

FIRMA FONDATĂ LA ANUL 1860.

ANUNȚ.

In comitatul Bihor e de vindut un domeniu de 10.000 jugăre cu toate edificiile economice și castelul ce se află acolo. 6000 jugăre sunt pădure, 4000 jugăre arătură. Se vinde și în parcele mai mici.

Doritorii să se adreseze la **Dr. George Rocsin, adv. Nagy-Szalonta.**

Abonați! „Zăvodul“!

»Zăvodul« foaia glumeată pentru popor a apărut și se trimite tuturor abonenților și celor insinuați, cu următorul cuprins:

1. Cazania „Zăvodului“. 2. Vulpea și Tapul. 3. Dela jocul satului. (sara după ce să imprăștie jocul și țigani să culcă cu caricătura.) 4. Păcală și Tărdala în Cluj cu caricătura. 5. Darea de samă a lui Dr. Fărțăilă către Dr. A. Păcală diplomat în luate sărădelegile (cu caricătura). 6. Cei minciuna? 7. Cinei? 8. Ciumuliturii. 9. Găciturii. 10. Stafeta „Zăvodului“.

Abonamentul pe 1 lună 1 coroană, pe 3 luni 2 coroane, pe 6 luni 4 coroane, pe un an 8 coroane.

»Zăvodul« apare în Cluj (Kolozsvár).

Productele de ACID-CARBONIC din Muschong-Buziás stațiune balneară

aranjată din nou

expediază și afară de cartel imediat cantitate cât de mare

ACID-CARBONIC-LICHID

chimicește curat și natural, în lichid din isvorele de acid carbonic din baia celebră Buziás, pentru prepararea apei gazoase, pentru restauratori și alte scopuri industriale.

!! Cel mai spornic acid carbonic !!

Extrasul certificatului analizei chimice al institutului de a examina pe cale chimică mâncările și beuturile a. 1907 nr. 4615. „Mirosul și gustul“ e normal. Conținutul de acid carbonic: 99-57%. In urma examinării s'a constatat că aceste corespund pe deplin cerințelor higienii publice și pe baza conținutului carbonic bogat se evaluează de cel mai bun. Cu informații servește prompt:

Bureauul de expedire de produse acid-carbonice și ape minerale al stațiunii balneară Muschong-Buziás în Buziás-Fürdő. (MUSCHONG-BUZIÁSFÜRDŐI SZÉN-SAV MŰVEK ÉS ÁSVÁNYVIZEK SZÉTKULDESÍ TELEPE BUZIÁSFÜRDŐN).

Adresa telegrafică: Muschong-Buziásfürdő. Telefon interurban 18.

Calendarul „Unirei“ pe 1908.

Cuprinde partea Calendaristică, posta, târgurile, șematismul Arhidiecezei, de Alba-Iulia și Făgăraș, a diecezei de Gherla, Lugoj și Oradea. (alături de șemat. preoților e și a docenților) Cronica anului, Partea literară și inserate.

Afară de aceste, în acest an, calendarul „Unirei“ mai cuprinde în traducere fidelă întreg

Art. de lege XXVII din anul 1907

despre raporturile de drept ale școlilor populare elementare, cari nu sunt de stat și despre competențele învățătorilor comunali și cofesionali, și

Instrucțiunea

ministrului de culte și instrucțiune publică către comisiunile administr. referitoare la executarea acestei legi.

Legea și instrucțiunea este tradusă în întregime cuprinzând 107 pag. din calendar, astfel estonsiunea calendarului Unirei pe anul 1908 e cu mult mai mare ca de obicei; drept aceea prețul lui încă am fost siliți să-l urcăm la 80 fil. plus porto 10 fil.

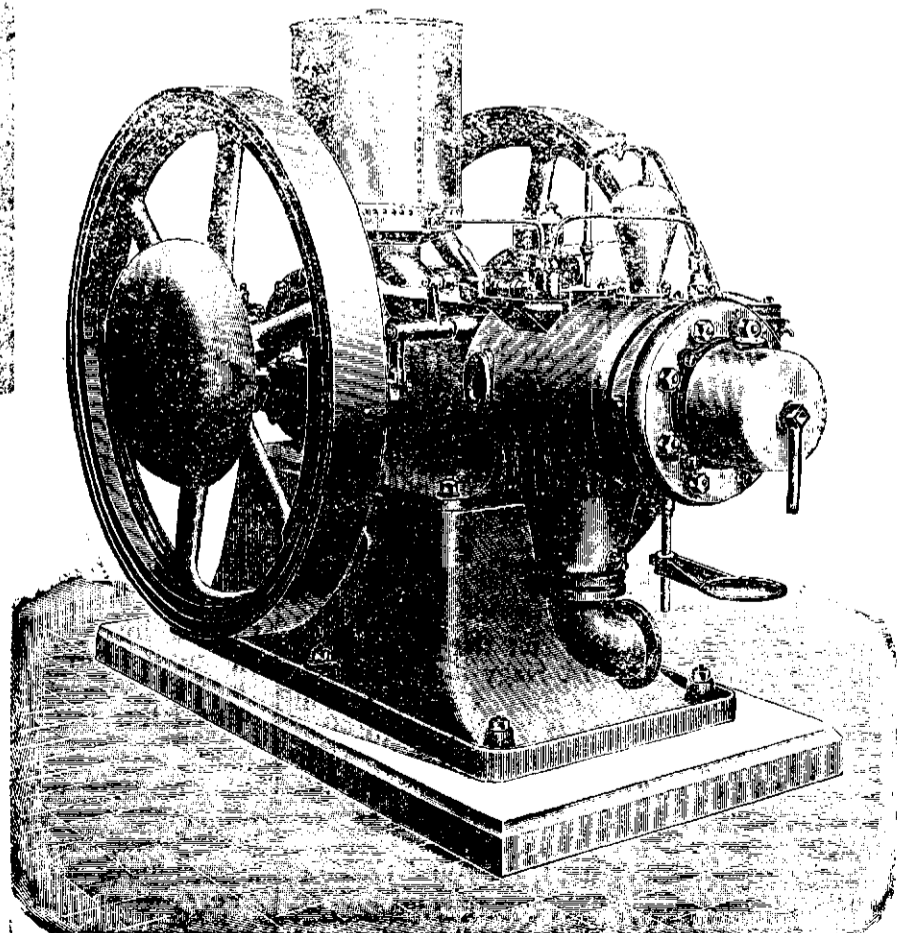
Luând în considerare că singură legea tradusă în românește să vinde în preț cu mult mai mare ca prețul de 80 fil, e un bagatel, cu atât mai vârtos, că pre lângă Legea școlară, neapărat de lipsă pentru fiecare preot ca președ. școlii și pentru învățător, mai are și calendarul anului 1908. 1 exemplar costă 80 fil. porto 10 fil.

Dacă din calendar să comandă odată 10 exemplare să dă 10% rabat și franctura.

**Librăria Seminarială,
Blaj (Balázfalva).**

BRÜDER SCHIEL

Fabrică de mașine, turnătorie de fer și clădire de mori

BRAȘOV

Turbine, motoare și locomobile, mori artistice-simple, transmisiuni, mașini agronomice. Patentate proprii. Cea mai mare fabrică de mașini în Transilvania. La expoziția din București 1906 »Grand Prix«, cea mai mare distincție, medalia de aur.